

2021-06-10

Till

m.remissvar@regeringskansliet.se

BYGGNADS
VÅRDS
FÖRENINGEN

kopia:

rattssekreterariatet@regeringskansliet.se

ingrid.backudd@regeringskansliet.se

Remissyttrande över promemorian "Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet i plan- och bygglagen" M2021 00596

Svenska byggnadsvårdsföreningen (SBF) har fått promemorian "Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet" på remiss från Miljödepartementet. SBF är positiv till de förslag som anges i promemorian, som innebär att kraven enligt MKB-direktivet tydliggörs i plan- och bygglagen och förtydligar miljöorganisationernas talerätt enligt Århuskonventionen att företräda allmänheten vad gäller information, delta i beslutsprocesser och ha tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. I övrigt avstår vi från synpunkter men vill i efterhand framföra synpunkter beträffande plan- och byggprocessen i anslutning till MKB-direktivet, se bilaga: *Synpunkter i anslutning till genomförandet av MKB-direktivet i plan- och bygglagen (Ds 2020:19)*.

För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan

Tomas Nyström
Ordförande

Kristina Berglund
Adjungerad styrelseledamot

Svenska byggnadsvårdsföreningen grundades 1975 och är en oberoende icke vinstdrivande, ideell förening med cirka 6500 medlemmar. Föreningens huvudsakliga ändamål är att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård och sunt byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv och nyttja detta som en resurs i stadsutvecklingen samt att främja en god stadsmiljö och god kvalitet i övrigt i nutida stadsplanering.

Synpunkter i anslutning till genomförandet av MKB-direktivet i plan- och bygglagen (Ds 2020:19)

Europeiska kommissionen har framfört synpunkter på hur det s.k. MKB-direktivet har genomförts i svensk rätt. Regeringskansliet gör med anledning av kommissionens synpunkter en översyn. Den del som avser plan- och bygglagen redovisas i denna promemoria. Utgångspunkten är att ett MKB-projekt alltid förutsätter detaljplanläggning.

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, är positiv till de förslag som anges i promemorian, som innebär att kraven enligt MKB-direktivet tydliggörs i plan- och bygglagen och förtydligar miljöorganisationernas talerätt enligt Århuskonventionen att företräda allmänheten vad gäller information, delta i beslutsprocesser och ha tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. SBF, missade tyvärr remissen av rubricerade utredning år 2020. Föreningen vill ändå i efterhand framföra följande synpunkter utifrån föreningens verksamhetsområde.

Kravet förtydligas att MKB-projekten ska omfattas av detaljplanekravet

Utredningens förslag: Avsikten är enligt gällande system att det råder krav på detaljplan för en åtgärd som kräver bygglov, om åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Detta krav har i viss mån varit otydligt och föreslås förtydligas.

SBF:s kommentar: Föreningen har i flera fall erfarit att kulturhistoriskt värdefulla byggnader rivits före en planerad detaljplaneprocess, sannolikt för att inte behöva motivera rivningen i en miljöprövning inom en detaljplaneprocess. Detta oskick för att komma förbi lagkraven borde på lämpligt sätt stävjas genom lagstiftningen.

Regeringen ska få meddela föreskrifter om undantag från kravet i föregående punkt.

Utredningens förslag: Regeringen ska få meddela föreskrifter om undantag från kraven att vissa MKB-projekt oförutsätter detaljplanläggning. Undantaget föreslås dock inte vara tillämpligt bl.a. om det område där åtgärden ska utföras i

3. är ett område av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet enligt 3 kap miljöbalken,
4. är ett område som i sin helhet är av riksintresse enligt 4 kap 2,4 eller 5§ miljöbalken,
5. är en nationalstadspark enligt 4 kap 7§ miljöbalken,
6. omfattas av områdesskydd enligt 7 kap miljöbalken
7. är ett bebyggelseområde som är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig, synpunkt,
8. är upptaget på världsarvslistan

SBF:s kommentar: Åtgärder kan också avse enskilda kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Föreningen föreslår därför ett tillägg så att punkt 7 får följande lydelse: *är en byggnad eller ett bebyggelseområde som är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig, synpunkt (Jfr PBL 8 kap).*

Kraven förtydligas på vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av påverkan på miljön.

Utredningens förslag: I Miljöbedömningsförordningen (2017:966) anges kriterier som byggnadsnämnden ska tillämpa vid bedömning om en ansökan om lov eller förhandsbesked avser en åtgärd som kan nedföra betydande miljöpåverkan. Dessa kriterier avser projektets karaktäristiska egenskaper, projektets lokalisering och de potentiella effekternas typ och karaktäristiska egenskaper. Eftersom det inte är helt tydligt i plan- och bygglagen att byggnadsnämnden ska tillämpa dessa kriterier föreslås att det klargörs i lagen när ett byggnadsverk eller dess användning kan antas medföra en betydande miljöpåverkan i fråga om sådana MKB-projekt som kräver detaljplan.

SBF:s kommentar: Det är bra att kraven förtydligas enligt utredningens förslag. Det är föreningens erfarenhet att rivningslov ofta beviljas utan närmare analys och motivering. Föreningen anser därför att det också bör förtydligas att ansökningar om lov avser *både ansökningar om bygglov och rivningslov*.

Tillgången till rättslig prövning

Utredningens förslag: Det bör uttryckligen framgå av plan- och bygglagen att en miljöorganisation ska ha rätt att överklaga samtliga detaljplaner som avser ett MKB-projekt, oavsett om kommunen har bedömt att planen kan antas ha en betydande miljöpåverkan eller inte. Kravet i direktivet på klagorätt för miljöorganisationer omfattar även vissa beslut om bygglov och förhandsbesked; beslut där den sökta åtgärden avser vissa MKB-projekt och där en bedömning ska göras av om åtgärden kan antas medföra en betydande påverkan. Detta framgår inte uttryckligen av plan- och bygglagen men däremot av domstolspraxis. Bestämmelsen om vilka beslut i plan- och bygglagen som miljöorganisationer får överklaga bör kompletteras med rätten att överklaga beslut att ge bygglov och positivt förhandsbesked, om beslutet är bygglovspliktigt.

SBF:s kommentar: SBF välkomnar ett tydliggörande i lagen vad gäller miljöorganisationernas rätt att överklaga beslut om bygglov och positivt förhandsbesked vad gäller projekt som kan medföra betydande miljöpåverkan. Föreningen anser att det bör anges att denna rättighet att överklaga även bör avse beslut om rivningslov för kulturhistoriskt värdefulla byggnader inom detaljplan.

I detta sammanhang vill föreningen påtala en inkonsekvens i plan- och bygglagen som berör utredningens inriktning att förtydliga processerna vad gäller bl.a. kulturhistoriska värden. Vissa kulturhistoriskt värdefulla objekt faller helt utanför systemet av kontroll och bedömning av påverkan på kulturvärden. Det gäller byggnader utanför detaljplan och områdesbestämmelser som enligt lagen inte omfattas av krav på rivningslov. Å ena sidan tydliga mål och en tydlig lagstiftning till skydd för kulturarvet och å andra sidan kan rivning utan prövning ske i vissa fall.

Ett aktuellt exempel är Lindbergs prästgård, den bäst bevarade prästgården från 1800-talet i Halland, som nyligen revs av församlingen för att vinstmaximera ett exploateringsprojekt. Detta trots starka protester från ideella föreningar och enskilda medborgare och detta trots byggnadens höga historiska, kulturhistoriska och miljömässiga värden som av länsstyrelsen bedömts vara av byggnadsminnesklass. SBF anser att denna inkonsekvens i plan- och bygglagen rättas till på lämpligt sätt med anledning av MKB-direktivet. SBF föreslår en anmälningsplikt för rivning av byggnader, utanför detaljplan och områdesbestämmelser utan rivningslovsplikt, för att få till stånd en myndighetskontroll.

Kompetens och objektivitet krävs för granskning av miljökonsekvensbeskrivningar

Enligt det s.k. ändringsdirektivet gäller att "Den ansvariga myndigheten ska se till att den har, eller vid behov kan tillgå, tillräcklig kompetens för att granska miljökonsekvensbeskrivningen" (artikel 5.3). Vidare ska myndigheterna fullgöra de skyldigheter som följer av MKB-direktivet på ett objektivt sätt, som inte ger upphov till en situation som kan leda till intressekonflikt. (artikel 9a),

SBF:s kommentar: Föreningen granskar planhandlingar med miljökonsekvensbeskrivningar i ärenden över hela landet. En erfarenhet är att miljökonsekvenserna ofta är tydligt beskrivna men trots uppenbar negativ miljöpåverkan på kultur- och naturvärden är slutsatsen nästan alltid att projektet inte medför betydande miljöpåverkan och alltså kan genomföras.

Inom riksintresseområden har både Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet gjort tydliga tolkningar utifrån lagstiftningen av begreppet påtaglig skada. Båda myndigheterna anger mer än obetydlig skada som påtaglig skada samt att en påverkan som är irreversibel som regel ska anses utgöra påtaglig skada på natur- eller kulturmiljön. Begreppet påtaglig skada är således

tydligt definierat. Ändå genomförs projekt trots att de av expertis bedöms medföra påtaglig skada och trots att bedömningen av miljökonsekvenserna talar för motsatsen.

Riksantikvarieämbetet presenterade 2017 utredningen *Kulturvärden i planerings- och bygglovsprocesser – en utvärdering om kommunernas förutsättningar för att ta hänsyn till kulturvärden*. Sammantagna slutsatser är ”att två av tre kommuner saknar de förutsättningar som behövs för att ta hänsyn till kulturvärden och att bygglovsbefriade åtgärder har negativ påverkan på kommunernas förutsättningar” samt att ”Resultaten visade på brister i den kommunala översiktsplaneringens redovisning av hur riksintressen ska tillgodoses och att kommuner tenderar att ha en otillräcklig tillgång till antikvarisk kompetens och aktuella kunskapsunderlag”.

SBF anser således att slutsatserna i miljökonsekvensbeskrivningar ofta strider mot MKB-direktivet eftersom kommunerna saknar erforderlig kompetens för bedömningen. Vidare bör påpekas att det råder ett systemfel som leder till stor risk för brist på objektivitet eftersom uppdragsgivare till företag som genomför miljökonsekvensbeskrivningen förväntar sig ett positivt utfall för att kunna genomföra sitt projekt. En uppdragstagare som inte kommer fram till den förväntade slutsatsen får inget nytt uppdrag. Miljökonsekvensbeskrivningarna som verktyg för att bedöma miljöpåverkan används således ofta inte som avsett.

Rätten att överklaga en detaljplan på grund av miljöskäl bör inte begränsas

Enligt plan- och bygglagen gäller skyldigheten att under planprocessen, senast under granskningen, ha avgivit ett yttrande för att ha rätt att överklaga kommunens beslut om antagande av en detaljplan.

SBF:s kommentar: Planärenden med innehåll som innebär att kultur- och naturvärden inte beaktas kommer ofta sent till föreningens kännedom, kanske först inför kommunens beslut att anta detaljplanen. I dessa fall har SBF inte rätt att överklaga kommunens beslut. Såvitt SBF kan bedöma strider denna begränsning mot MKB-direktivet. SBF anser därför att denna begränsning i rätten att överklaga bör tas bort.

För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan

Tomas Nyström
Ordförande

Kristina Berglund
Adjungerad styrelseledamot

Svenska byggnadsvårdsföreningen grundades 1975 och är en oberoende icke vinstdrivande, ideell förening med cirka 7000 medlemmar. Föreningens huvudsakliga ändamål är att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård och sunt byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv och nyttja detta som en resurs i stadsutvecklingen samt att främja en god stadsmiljö och god kvalitet i övrigt i nutida stadsplanering.